

Előszó

*„Gyümölcs? A fa beváltja azt,
amit virágával ígért.”
(Hamvas Béla: Gyümölcsóra)*

Benkő Zsuzsanna meghonosította Magyarországon az egészségfejlesztés területén a rendszerszemléletű gondolkodásmódot. Mi, közeli munkatársak, évek óta tanuljuk és alkalmazzuk mindazt, amit ő a mindennapokban – látszólag – játszi könnyedséggel valósít meg. E tanulmánykötet szerkesztőiként úgy gondoltuk, hogy „Benkő tanárnő” munkásságának valódi értékeibe az adhat méltó betekintést, ha az általa is fontosnak gondolt rendszerszemléletű keretben, az egyes tudományok és szakmák autonómiáját tiszteletben tartva, ugyanakkor a közös nyelv kialakításának lehetőségét keresve gyűjtjük egybe tanártársainak, kollégáinak, pályatársainak, tanítványainak munkáit.

Benkő Zsuzsanna iskolateremtő munkásságának legfontosabb, mégis a legnehezebben megragadható eredménye talán éppen e közös nyelv, az *egészségfejlesztő szemléletmód* töretlen képviselője. Ez hatja át szak- és szakmaalapítási törekvéseit, oktatási módszereit, tudományos és tudományszervezői munkásságát, valamint szakmapolitikai törekvéseit is. Munkájának gyümölcse ezért nemcsak a nevével fémjelzett publikációk, szakmai projektek eredményeiben jelenik meg, hanem valahol abban is, hogy ma Magyarországon miként gondolkodunk az egészségről.

Ünnepi kötetünkben öt részegységbe csoportosítva adjuk közre szerzőink tanulmányait. Az *első részben* Tarkó Klára írása enged betekintést Benkő Zsuzsanna vezető oktatóként, kutatóként végzett rendkívül szerteágazó tevékenységébe. Nemcsak egy termékeny évtized eredményeibe kaphatunk bepillantást, hanem – ezen keresztül – a szegedi egészségfejlesztő iskola működésébe, céljaiba és értékeibe is.

A *második rész* az egészségfejlesztő szemléletmód alkalmazásának elméleti és módszertani lehetőségeit szemlélteti. *Lampek Kinga és Füzesi Zsuzsanna* tanulmánya az egészség fogalmának fejlődéséről, az egészségtudományok aktuális kérdéseiről nyújt mértékadó áttekintést. Az egészségfejlesztő szemléletmód gyakorlati alkalmazásának jelentőségét pedig *Alf Trojan* német nyelvű, nemzetközi mércével is hiánypótlónak számító fejezete mutatja be.

A kötetünk *harmadik részében* szereplő tanulmányok az egészségfejlesztés társadalmi aspektusait érintő aktuális kérdésekből nyújtanak ízelítőt. *Vokó Zoltán és Gyebnár Brigitta* tanulmánya a hazai népegészségügy és egészségfejlesztési politika prioritásait, hazai és nemzetközi intézményrendszerét mutatja be, valamint a közeljövő szakmai kihívásaiba és lehetőségeibe enged bepillantást. *Gaye Heathcote* angol nyelvű fejezete a Wales-ben zajló népegészségügyi és egészségfejlesztési programok dilemmáinak elemzésével jó alapot nyújt ahhoz, hogy a hazai programok kérdéseit nemzetközi aspektusból is elemezhesük.

A következő két tanulmány a társadalmi tényezők szerepét a lelki egészség oldaláról vizsgálja. *Pankucsi Márta* tanulmánya a hálózatok jelentőségét elemzi a lelki egészség megőrzésében. Bemutatja egyrészt a „közösségek rejtett hálózatának”, a mindennapi személyes kapcsolatok

hálójának sajátosságait, másrészt kiválóan összegzi azt, hogy a hálózatépítés, mint egészségfejlesztési módszer milyen lehetőségeket nyújtott eddig és nyújthat a jövőben is az egészségfejlesztő mentálhigiénikus szakemberek számára.

A mindennapok közérzetét egyre jobban befolyásolja a politika. A társadalmi szinten megnyilvánuló bizalmat és együttműködést megnehezítő – politika által generált – társadalmi folyamatok szociálpszichológiai mozgatórugóit és következményeit *Csepeli György* tárgyilagos és sokoldalú elemzése mutatja be.

A *negyedik rész* az oktatás társadalmi alrendszerének viszonylatából enged betekintést az egészségfejlesztő szemléletmód társadalmi jelentőségébe. Az iskolai egészségfejlesztés „jó gyakorlatának” európai viszonylatban is irányadó példáját *Peter Paulus* német nyelvű tanulmánya mutatja be. *Mátó Veronika* fejezete a 6-10 éves korú roma és nem roma gyermekek egészségi állapotát veti össze, melynek eredményei a differenciált iskolai egészségfejlesztés kialakításához szolgálnak hasznos empirikus adatokkal.

Kötetünkben a felsőoktatással foglalkozó tanulmányok is helyet kaptak. *Pálmai Judit* írása a hazai felsőoktatásban zajló változások társadalmi hatásainak és következményeinek bemutatására fókuszál. *Barabás Katalin* tanulmánya lehetőségeket vázol fel arra, hogy miként lehet az egyetem az egészségfejlesztés színtere. Munkájában kidolgozott elméleti keretbe ágyazottan, a gyakorlati megvalósítás lehetőségeit fejtí ki. *Kis Bernadett* fejezete pedig az egészségfejlesztő szakemberek képzésében új lehetőségeket kínáló oktatási módszer - a probléma-alapú tanulás - alkalmazásának kulisszatitkaiba enged betekintést.

Az ünnepi tanulmánykötet utolsó fejezetében az egészségfejlesztő szakma, mint segítő foglalkozás, etikai alapjaival foglalkozó tanulmányok találhatóak. Az egészségfejlesztő szakma gyakorlatában is megjelenő, jelentőséggel bíró etikai dilemmákat az idő vonatkozásában gondolja újra *Nagy Edit*. Esszéje nemcsak az emberi lét és cselekvés kiemelt fontosságú etikai kérdéseinek kiváló összegzése, hanem előkészíti kötetünk záró tanulmányát is, *Kapocsi Erzsébet* írását, a szolidaritás eszméjének etikai dilemmáiról. Ez az esszé nemcsak a szolidaritás fogalmának etikai vetületeit mutatja be, hanem magában foglalja az egészségügyi rendszer működése során felmerülő, szolidaritással kapcsolatos esetek etikai /erkölcsi aspektusainak elemzését is.

Bízunk abban, hogy eklektikus kötetünkkel hitelesen tudjuk szemléltetni azt, hogy mit jelent rendszerszemléletű, multidiszciplináris szakmai hálózatban, egy egészségfejlesztő teamben dolgozni. Mi ezt tanuljuk Benkő Zsuzsannától, de az ő szerepét és jelentőségét nálunk jóval ékesszólóbban fejezik ki azok a személyes, meleg hangú szerzői ajánlások, melyek felvezetik az egyes írásokat. Szerkesztőkként, és a szegedi egészségfejlesztő műhely tagjaiként is, rendkívül megható volt számunkra az a közvetlen segítőkészség és önzetlen támogatás, amivel kötetünk szerzőinél találkoztunk. Ezúton és köszönjük, hogy munkájukkal segítették ünnepi kötetünk összeállítását!

Szeged, 2013. március 14.

Lippai László, Erdei Katalin és Tarkó Klára